

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії та соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НД 1.2.17 МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 054 Соціологія

(шифр і назва спеціальності)

інститут, факультет, відділення Історичний факультет, денне та заочне відділення

(назва інституту, факультету, відділення)

Маріуполь – 2020 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Методологія соціальних досліджень» для студентів за напрямом підготовки 054 Соціологія ОС «Бакалавр», денної та форми навчання.

Розробник:

Зоська Я.В., доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри філософії та соціології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії та соціології МДУ

Протокол від «17» листопада 2020 року № 1

Завідувач кафедри філософії та соціології

(підпис)

Слющинський Б.В.

(прізвище і ініціали)

© Зоська Я.В., 2020 рік

© МДУ, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	<u>Нормативна</u>	
Модулів – 4	Спеціальність <u>054 Соціологія</u>	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 4		4-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин – 120		7-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 7 аудиторних – самостійної роботи студента – 72	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр»	<i>Лекції</i>	
		24 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		24 год	8 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		52 год.	84 год.
<i>ІНДЗ: 20 год.</i>			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 48/72 год. (40/60%)

для заочної форми навчання – 16/104 год. (13/87%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу ознайомлення студентів з основними логіко-методологічними принципами соціологічного дослідження як виду соціального наукового пізнання, в засвоєнні ними понятійного апарату процесу соціологічного дослідження.

Завдання курсу: формування уявлень про теоретико-методологічні основи соціологічного дослідження, знання і вміння у сфері методики збору первинної соціологічної інформації, знання та вміння обробки і інтерпретації даних.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: Навчальна дисципліна «Методологія соціальних досліджень» призначена для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» та входить до циклу дисциплін нормативної професійної підготовки. Курс пов'язаний із дисциплінами: вступ до фаху, комп'ютерні системи та технології, математичні методи в соціології, основи наукового дослідження, ймовірність і статистика, кількісні та якісні методи в соціологічних дослідженнях, методи збору соціологічної інформації, програмування соціологічних досліджень, надійність соціологічної інформації, організаційна робота соціологічної служби.

Передумови для вивчення: опанування дисциплін: загальної підготовки (вступ до фаху, комп'ютерні системи та технології); професійної підготовки («Ймовірність і статистика», «Математичні методи в соціології», «Основи наукового дослідження», «Соціальна статистика») та формування на основі їх вивчення необхідних навичок.

Виходячи з мети та завдань студент повинен **знати:**

- правила обґрунтування методології дослідження;
- основні правила формування вибіркової сукупності з урахуванням різних соціологічних методологій дослідження;
- сучасні методи збору та аналізу соціологічної інформації;
- основні правила аналізу соціологічної інформації та її презентації.

Виходячи з мети та завдань студент повинен **вміти:**

- обрати стратегію побудови соціологічного дослідження та принципи реалізації;
- визначити тип соціологічного дослідження та умови його реалізації;
- визначити схему спостереження та реєстрації даних (суцільна, монографічна або вибіркова);
- визначити та обґрунтувати різновид вибіркового спостереження та реєстрації даних;
- обґрунтувати методику дослідження;
- визначити умови та особливості застосування обраних методів отримання інформації;
- сформулювати перелік інструментарію для отримання соціологічної інформації та розробити;
- обґрунтувати застосування методів обробки і аналізу даних.

Навчальна дисципліна є теоретичною і практичною основою сукупності знань, вмінь та навичок, які формують профіль фахівця з питань застосування логіко-методологічних принципів соціологічного дослідження як виду соціального наукового пізнання, понятійного апарату процесу соціологічного дослідження.

Результати навчання. Вивчення навчальної дисципліни сприяє:

- **формуванню загальних компетентностей** випускника (КЗ-3, КЗ-4, КЗ-6, КЗ-8);
- **формуванню спеціальних (фахових, предметних) компетентностей** (КП-1, КП-5, КП-6, КП-9, КП-10);
- **отриманню результатів навчання** (РН-4, РН-18, РН-20).

Методика вивчення курсу «Методологія соціальних досліджень» для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» ґрунтується на єдності лекційних, семінарських занять, консультацій та самостійної роботи студентів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Теоретико-методологічні основи соціологічного дослідження.

Тема 1. Соціологічні дослідження: місце, роль, функції, особливі риси.

Соціальне дослідження, його призначення. Соціальний факт і соціальне явище як передумови організації соціальних досліджень. Функції та особливості соціальних досліджень.

Тема 2. Методологічні, методичні і технологічні підстави дослідження.

Методологія: фундаментальна основа визначення стратегії дослідження. Методологічні принципи соціального пізнання. Методологія кількісного соціологічного дослідження. Принципи методологічного об'єктивізму, раціоналізму, сцієнтизму, верифікації, операціоналізації. Стратегії якісного аналізу соціологічних даних. Основні характеристики і принципи «якісної» методології у соціології: відкритість, комунікативність, процесуальність, рефлексивність, експліцитність, гнучкість. Особливості застосування можливостей кількісної і якісної соціологічної методології.

Методика як система реалізації досліджень, що визначає його технологічні основи. Методики соціологічних досліджень: їх різновиди. Методи, їх інструменти, інструментарій, технології, процедури і техніки соціологічного дослідження. Класифікації методів дослідження.

Тема 3. Модель дослідження властивостей об'єкта.

Гносеологічна та предметна сторона проблемної ситуації. Класифікації проблем дослідження. Вимоги до розкриття проблеми. Попередній аналіз статистичної інформації, що стосується проблеми дослідження. Проблема та мета соціологічного дослідження як підстава для системного аналізу об'єкта дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Взаємозв'язок проблеми, об'єкта та предмета дослідження. Основні, часткові та додаткові завдання дослідження. Послідовність висунення завдань у залежності від цілі та виду дослідження.

Схема цілісного аналізу об'єкта дослідження. Загальні та специфічні фактори, що визначають проблемну ситуацію. Явні та латентні фактори. Фактори об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Емпірична інтерпретація та семантичне уточнення понять. Операціональне визначення понять. Послідовність дій у процесі уточнення понять. Поняття робочої гіпотези. Види гіпотез. Основні вимоги до висунення та обґрунтування гіпотез.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Види соціологічних досліджень.

Тема 4. Соціологічні дослідження: їх класифікація, специфіка та відмінності.

Фундаментальні (теоретичні) дослідження. Прикладні (емпіричні) дослідження. Кількісні дослідження. Якісні дослідження. Унікальні дослідження. Комплексні дослідження. Когортні дослідження. Лонгетюдні дослідження. Монографічні дослідження. Моніторингові дослідження. Панельні дослідження. Повторні дослідження. Польові та кабінетні (лабораторні) дослідження. Точкові дослідження. Трендові дослідження. Маркетингові дослідження. Дослідження, що побудовані за висхідною або низхідною стратегією. Теоретичні, теоретико-прикладні і прикладні дослідження. Розвідувальне, Пілотажне, описове та аналітичне дослідження.

Тема 5. Обґрунтування методики реєстрації даних та визначення схеми спостереження: суцільне, вибіркоче або монографічне.

Методологічні особливості застосування вибіркового методу у соціології. Схема спостереження та реєстрації даних. Поняття генеральної та вибіркової сукупностей. Основні

етапи побудови вибірки. Основа вибірки. Оцінка дисперсії ознак генеральної сукупності. Об'єкти репрезентації та одиниці спостереження. Тип, схема й обсягу вибірки. Типи відбору: суцільний, монографічний; випадковий; не випадковий. Схеми відбору: одноступенева, багатоступенева. Різновиди випадкового відбору: імовірнісні (повторні, неповторні), серійна (районована), гніздова, систематична. Різновиди не випадкового відбору: квотна, метод основного масиву, стихійний відбір (відбір першого зустрічного, відбір подібного до себе, пресові опитування). Технології побудови вибірових сукупностей. Шляхи подолання недоліків різних схем відбору. Похибки формування вибірок: випадкові і систематичні. Репрезентативність вибірки. Обчислення обсягу вибіркової сукупності. Вагомі розбіжності. Програмні вимоги до формування вибірки, її основні показники.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Методи соціологічного дослідження:

загальна характеристика, теоретичні і загальнонаукові методи.

Тема 6. Анкетування (заочне: поштове, пресове): особливості організації та проведення

Різновиди заочних видів опитувань (поштове та пресове): їх переваги та недоліки. Затрати фінансів та часу на проведення поштового опитування. Ефективність проведення заочного анкетування у порівнянні з іншими анкетними методами.

Функціональне призначення запитань. Логічна структура, основні компоненти питання. Правила формулювання питань. Класифікація різновидів питань у залежності від критеріїв. Принципи створення інструментарію. Перелік інструментарію для підвищення ефективності опитування (повідомлення, анкета, супровідний лист, нагадування, сигнальна картка). Технології організації опитувань (поштове та пресове). Методи підвищення надійності інформації, яка отримана шляхом заочного опитування.

Тема 7. Інтерв'ювання заочне (телефонне): інструментарій, техніки та прийоми

Переваги та недоліки методу. Основні компоненти програми та інструментарію телефонного опитування. Основні етапи проведення телефонного опитування. Терміни і час проведення телефонного опитування. Властивості проектування опитувального листа. Чергування питань та побудова їх переліку. Проблеми репрезентативності вибірки. Процедура телефонного інтерв'ю. Прийоми для стимулювання відповідей респондентів. Надійність та достовірність даних, які отримані в процесі телефонного опитування.

Тема 8. Опитування експертів (очне, заочне)

Експертне опитування, як вид соціологічного опитування. Сфери застосування методів анкетного опитування та інтерв'ю в соціальних і політичних науках та при вивченні міжнародних відносин. Істотні особливості експертної експерти. Властивості застосування методу експертних оцінок. Властивості проведення експертизи. Діяльність та особлива роль моніторингової групи. Етапи організації експертного оцінювання. Специфіка формування групи експертів, їх компетентність. Етапи оцінної діяльності експертів, типові процедури. Математична обробка інформації: шкала найменувань; шкала порядку; бальна шкала. Проблеми достовірності результатів отриманих даних.

Тема 9. Формалізований аналіз документальних джерел

Документи як джерело інформації. Види документів. Проблема вірогідності документальної інформації. Аналіз документів як метод дослідження суспільних явищ для соціологів. Загальна класифікація документів, їх функції та специфіка використання у соціологічних дослідженнях. Особлива роль статистичних документів для різних досліджень, їх використання. Кількісно-якісний аналіз документів (контент-аналіз): межі його застосування. Головні елементи контент-аналізу: категорії, одиниці аналізу та одиниці рахунку. Засоби

підвищення надійності інформації, яка отримана за допомогою контент-аналіза. Особливості вибіркового методу в контент-аналізі. Співвідношення одиниць аналізу й одиниць рахунку з категоріями рахунку. Поняття класифікатора контент-аналізу. Етапи проектування класифікатора. Бланк (протокол) аналізу документів і реєстраційної картки. Основні ознаки документів, що реєструються в протоколі і на картці. Помилки, яких варто уникати при аналізі документів.

Тема 10. Якісні методики дослідження

Загальні риси якісних тактик (кейс-стаді, етнографічне, історичне, історія життя або біографічний метод, історія родини, сходження до теорії). Тактики якісного дослідження. Наративний аналіз і особливості його застосування в соціології. Переваги й обмеження наративного аналізу. Сфери застосування біографічного методу в соціальних і політичних науках та при вивченні міжнародних відносин. Переваги й обмеження біографічного методу.

Методи збору інформації для реалізації якісних тактик дослідження. Формула Дж. Кресуела у визначенні дослідницьких цілей якісного дослідження.

Послідовність етапів польового дослідження для реалізації якісних тактик дослідження. Форми презентації результатів польового етапу інтерв'ю. Правила презентації результатів польового етапу інтерв'ю. Зберігання інформації, транскрипт. Аналітичне описання інформації: загальні принципи. Кодування: осьове, вибіркоче, відкрите.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 **Обробка і інтерпретація даних.**

Тема 11. Низхідна стратегія аналізу даних: групування та типологізація

Головні принципи аналітичного опису. Поняття щільного опису. Проблеми та умови узагальнення даних. Послідовність дій при аналізі. Проблеми теоретичної інтерпретації емпіричних даних. Методи теоретичної типологізації.

Поняття групування та класифікації даних. Просте групування. Перехресне групування та пошук сталих зв'язків. Емпірична типологізація як пошук сталих якостей та структур соціальних об'єктів. Різновиди групування та класифікації ознак. Статистичне групування. Описання, інтерпретація, прогнозування. Форми презентації результатів дослідження.

Тема 12. Висхідна стратегія аналізу даних: аналіз поведінки ознаки, аналіз та міри взаємозв'язку ознаки

Одновимірний аналіз ознаки. Ряди розподілу. Варіаційний ряд. Варіанта, частота, частість. Види варіаційних ознак. Інтервальні ряди, інтервальна різниця. Щільність інтервалу. Кумулята та огіва. Графічна інтерпретація результатів, полігон та гістограма. Вид та форма кривих. Показники коливання (варіації) ознаки: варіаційний розмах; дисперсія; середнє квадратичне відхилення; середнє лінійне відхилення; коефіцієнти варіації: кількісних та якісних показників; міра ентропії. Показники середньої тенденції та варіативності. Застосування та розрахунок середніх арифметичних: проста та зважена. Застосування та розрахунок медіани, квартилі. Застосування та розрахунок моди. Нормальний розподіл, його застосування у порівняннях.

Багатовимірний аналіз. Пошук взаємозв'язку між змінними (багатомірні розподілення, кореляційний аналіз). Встановлення зв'язку між ознаками. Вимір зв'язку між змінними. Коефіцієнти зв'язку, залежності (впливу). Пояснення зв'язку між змінними. Тривимірний аналіз: введення контрольної змінної. Технологічна схема аналізу соціологічних даних.

Факторний, кореляційний, регресійний аналізи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.													
Теоретико-методологічні основи соціологічного дослідження.													
Тема 1. Соціологічні дослідження: місце, роль, функції, особливі риси.	6	2	2	0	0	2	2	0	0	0	0	2	
Тема 2. Методологічні, методичні і технологічні підстави дослідження.	6	2	2	0	0	2	2	0	0	0	0	2	
Тема 3. Модель дослідження властивостей об'єкта.	6	2	2	0	0	2	3	0	1	0	0	2	
Разом за модулем 1	18	6	6	0	0	6	7	0	1	0	0	6	
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Види соціологічних досліджень.													
Тема 4. Соціологічні дослідження: їх класифікація, специфіка та відмінності.	6	2	2			2	2	0	0	0	0	2	
Тема 5. Обґрунтування методики реєстрації даних та визначення схеми спостереження: суцільне, вибіркоче або монографічне.	12	2	2			8	11	2	1	0	0	8	
Разом за змістовим модулем 2	18	4	4			10	13	2	2	0	0	10	
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Методи соціологічного дослідження: загальна характеристика, теоретичні і загальнонаукові методи.													
Тема 6. Анкетування заочне (поштове): особливості організації та проведення.	8	2	2			4	10	1	1	0	0	8	
Тема 7. Інтерв'ювання заочне (телефонне): інструментарій, техніки та прийоми.	8	2	2			4	10	1	1	0	0	8	
Тема 8. Опитування експертів (очне, заочне).	8	2	2			4	10	1	1	0	0	8	
Тема 9. Формалізований аналіз документальних джерел.	8	2	2			4	10	1	1	0	0	8	
Тема 10. Якісні методики дослідження.	8	2	2			4	8	0	0	0	0	8	
Разом за модулем 3	40	10	10			20	48	4	4	0	0	40	
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. Обробка і інтерпретація даних.													
Тема 11. Низхідна стратегія аналізу даних: групування та типологізація.	12	2	2			8	14	0	1	0	0	14	
Тема 12. Висхідна стратегія аналізу даних: аналіз поведінки ознаки, аналіз та міри взаємозв'язку ознаки.	12	2	2			8	18	2	1	0	0	14	
Разом за модулем 4	28	4	4			16	32	2	2	0	0	28	
ІНДЗ						20						20	
Усього годин	120	24	24	0	20	72	120	8	8			104	

5. Семінарські заняття

№з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Змістовий модуль 1.		
1	Тема 1. Соціологічні дослідження: місце, роль, функції, особливі риси.	2	0
2	Тема 2. Методологічні, методичні і технологічні підстави дослідження.	2	0
3	Тема 3. Модель дослідження властивостей об'єкта.	2	1
	Змістовий модуль 2.		
4	Тема 4. Соціологічні дослідження: їх класифікація, специфіка та відмінності.	2	0
5	Тема 5. Обґрунтування методики реєстрації даних та визначення схеми спостереження: суцільне, вибіркове або монографічне.	2	1
	Змістовий модуль 3.		
6	Тема 6. Анкетування заочне (поштове): особливості організації та проведення.	2	1
7	Тема 7. Інтерв'ювання заочне (телефонне): інструментарій, техніки та прийоми.	2	1
8	Тема 8. Опитування експертів (очне, заочне).	2	1
9	Тема 9. Формалізований аналіз документальних джерел.	2	1
10	Тема 10. Якісні методики дослідження.	2	0
	Змістовий модуль 4.		
11	Тема 11. Нисхідна стратегія аналізу даних: групування та типологізація.	2	1
12	Тема 12. Висхідна стратегія аналізу даних: аналіз поведінки ознаки, аналіз та міри взаємозв'язку ознаки.	2	1
		24	8

6. Теми практичних та лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
-	-	-	

6. Самостійна робота

№з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Змістовий модуль 1.		
1	Тема 1. Соціологічні дослідження: місце, роль, функції, особливі риси.	2	2
2	Тема 2. Методологічні, методичні і технологічні підстави дослідження.	2	2
3	Тема 3. Модель дослідження властивостей об'єкта.	2	2
	Змістовий модуль 2.		
4	Тема 4. Соціологічні дослідження: їх класифікація, специфіка та відмінності.	2	2
5	Тема 5. Обґрунтування методики реєстрації даних та визначення схеми спостереження: суцільне, вибіркоче або монографічне.	8	8
	Змістовий модуль 3.		
6	Тема 6. Анкетування заочне (поштове): особливості організації та проведення.	4	8
7	Тема 7. Інтерв'ювання заочне (телефонне): інструментарій, техніки та прийоми.	4	8
8	Тема 8. Опитування експертів (очне, заочне).	4	8
9	Тема 9. Формалізований аналіз документальних джерел.	4	8
10	Тема 10. Якісні методики дослідження.	4	8
	Змістовий модуль 4.		
11	Тема 11. Нисхідна стратегія аналізу даних: групування та типологізація.	8	14
12	Тема 12. Висхідна стратегія аналізу даних: аналіз поведінки ознаки, аналіз та міри взаємозв'язку ознаки.	8	14
		52	84
	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	20	20
	Разом	72	104

8. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання є невід'ємною формою набуття нових знань та навичок з курсу «Методологія соціальних досліджень». Вони є вагомою частиною самостійної роботи студента над матеріалами курсу. Виконання студентом ІНДЗ є обов'язковою умовою оцінювання його успішності з опанування курсу.

ІНДЗ – Підготувати соціологічне дослідження за обраною темою.

Мета ІНДЗ – набути навичок самостійного визначення методології майбутнього дослідження.

Завдання ІНДЗ:

- скласти ескіз програми;
- визначити тип майбутнього дослідження (розвідувальне, описове, аналітичне);
- визначити та обґрунтувати схему спостереження та реєстрації даних (суцільна, монографічна або вибіркоче);
- визначити та обґрунтувати різновид вибіркового спостереження та реєстрації даних;
- обґрунтувати методику дослідження (для теоретичного та емпіричного аналізу);
- визначити умови та особливості застосування обраних методів отримання інформації;
- визначити та обґрунтувати перелік інструментарію для отримання соціологічної інформації та розробити;

– підготувати пропозиції щодо основного документу збору первинної соціологічної інформації.

Виконання ІНДЗ має сприяти:

– формуванню соціологічного бачення сутності, змісту процесу організації соціологічного дослідження;

– набуттю навичок обґрунтування методології соціологічного дослідження, визначення основних принципів;

– опанування та засвоєння навичок обґрунтування вибору та застосування соціологічних методів збору інформації (з урахуванням їх можливостей та обмежень) для вивчення актуальних соціальних проблем українського суспільства;

– формуванню навичок збору, аналізу, систематизації та узагальнення наукової літератури, кількісної та якісної соціальної інформації щодо обґрунтування проблемної ситуації та вибору теми;

– опанування та засвоєння вимог до підготовки самостійних аналітичних, дослідницьких й навчально-наукових робіт в галузі соціології;

– формування навичок пошуку та відбору літературних джерел для розкриття теми із використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– формування здатності орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб розкриття теми, раціонально співіснуванні з техносферою;

– засвоєння навичок дотримання вимог щодо правил посилань на використані літературні джерела.

Вимоги до ІНДЗ:

– ІНДЗ має бути присвячене одній самостійно обраній студентом темі, яку від обирає з переліку рекомендованих. Тема роботи може бути висунута студентом самостійно, виходячи з його особистих наукових інтересів, але за тематикою навчального курсу та з обов'язковим погодженням із викладачем;

– робота має складатися з таких частин: ескіз програми, основна частина (має бути структурована за пунктами завдань ІНДЗ), список використаних джерел і літератури;

– тема має бути розкрита змістовно, логічно, послідовно з відповідною коректністю у кожному елементі майбутнього дослідження;

– всі завдання ІНДЗ мають бути виконані;

– ескіз програми дослідження має включати такі елементи (обґрунтувати вибір теми дослідження; дати опис стану проблеми: актуальність проблеми, її визначеність, стадію дослідження проблеми у соціологічному дискурсі, схарактеризувати власний фокус дослідження; визначити об'єкт (детальний аналіз з визначенням значущих ознак; та предмет дослідження; визначити носіїв проблемної ситуації (одиниці спостереження); мета дослідження; завдання дослідження; гіпотези (робоча, основні і вивідні (гіпотези-слідства)); інтерпретація основних понять та схема операціонального визначення основних понять);

– при визначенні типу дослідження обов'язково вказати основні вимоги (терміни реалізації, рівень довірчої вірогідності, рівень припустимої похибки тощо);

– при визначенні вибіркового спостереження та реєстрації даних здійснити обґрунтування характеристик генеральної сукупності, обсягу вибірки, методу формування вибіркової сукупності;

– при визначенні методів отримання інформації брати до уваги такі з них: фокусованого групового інтерв'ю, експертних оцінок, поштового опитування, телефонного опитування, пресового опитування, поштового опитування з використанням ІТ-технологій, нарративні інтерв'ю;

– основний документ збору первинної соціологічної інформації повинен бути логічно побудованим, з додержанням рекомендацій та розкривати тему, завдання дослідження.

– основний документ збору первинної соціологічної інформації (для методів опитування) має містити не менше 20 питань (різного типу за загальною типологією);

– ІНДЗ має бути подане у вигляді письмової роботи, яка потім може перерости в окремий підрозділ курсової, бакалаврської чи магістерської роботи;

– при підготовці тексту мають бути використані різні джерела інформації (підручники, нормативно-правові акти, монографії, статті, матеріали соціологічних досліджень, періодичні видання, інші електронні ресурси,);

– обов'язковим є посилання на використані джерела інформації;

– оформлення бібліографічних посилань має бути здійснене з дотриманням діючих вимог (ДСТУ 7.1:2006);

– форма подання – комп'ютерний набір, надрукований на аркушах формату А-4, кегль 14, шрифт – Times New Roman, інтервал – 1,5, мова – українська. Текст слід друкувати, дотримуючись таких розмірів чистих полів аркуша: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній – 15 мм, нижній – 20 мм.;

– обсяг роботи – до 20 сторінок;

– ІНДЗ може супроводжуватись графічною презентацією (що збільшує оцінку виконаної роботи щонайменше у два рази).

Перелік тем, які пропонуються для виконання дослідження:

- 1.Музичні орієнтації сучасної молоді.
- 2.Ставлення студентів до суспільних реформ.
- 3.Сучасне сприйняття студентства терміну “еліта”.
- 4.Фактори впливу на репродуктивні установки студентства.
- 5.Стреси та їх вплив на особистість студента.
- 6.Соціальний портрет підприємця-студента.
- 7.Феномен “зайця” в громадському транспорті.
8. Політичні орієнтації сучасного студентства: фактори формування.
- 10.Неформальні молодіжні об'єднання: характер діяльності.
- 11.Проблема забобонів в студентському середовищі.
- 12.Середня і вища школа: проблема вибору професійних орієнтацій.
- 13.Відношення студентів до телевізійної реклами.
- 14.Образ вузу в сприйнятті абітурієнтів і студентів.
- 15.Проблема наркоманії в молодіжному середовищі.
- 16.Релігія у житті сучасної молоді.
- 17.Проблема розлучень в сприйнятті студентів.
- 18.Популярність місцевої преси серед студентів.
- 19.Форми активності студентів у навчанні і чинники, що їх визначають.
- 20.Майбутня професія – престиж або справа «до душі»?
- 21.Феномен чуток в студентському середовищі.
- 22.Відношення студентів до служби в армії.
- 23.Молодіжний студентський сленг.
- 24.Образ життя студентства.
- 25.Патріотизм в житті української молоді.

За період вивчення дисципліни студент повинен підготувати та захистити виконане ІНДЗ.

Проект подається на перевірку викладачеві після останнього семінарського завдання.

Контроль за виконанням завдань ІНДЗ здійснюється на індивідуальному занятті у формі публічного оприлюднення його результатів.

9. Методи навчання

Методика вивчення курсу «Методологія соціальних досліджень» для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 «Соціологія» ґрунтується на єдності лекційних, семінарських занять, консультацій та самостійної роботи студентів.

Лекції як один з основних видів проведення навчальних занять, призначені для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекцій, який складає основний

теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни (застосовується, зазвичай для студентів заочної форми навчання).

Семінарське заняття – основний вид проведення навчального заняття, яке передбачає дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти за визначеними питаннями готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань.

Семінарські заняття з курсу забезпечують закріплення теоретичних знань та сприяють розвитку у здобувачів вищої освіти здатності до самонавчання та самовдосконалення.

Підготовка до семінарських занять вимагає від здобувачів вищої освіти систематичного самостійного: опрацювання питань до обговорення (за матеріалами лекцій) для участі у дискусії згідно плану семінару; опрацювання матеріалу рекомендованої літератури для додаткового розкриття теми за визначеними питаннями для самостійного опрацювання; підготування виступів, доповідей згідно переліку питань для самостійного опрацювання теми.

Самостійна робота студента дозволяє одержати додаткові знання у поєднанні з аудиторним навчанням за рахунок опрацювання додаткової інформації з теоретичних питань і практичних питань з навчальної дисципліни, а також виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ). Мета самостійної роботи – розвинути здатності до самостійного пошуку, збору, систематизації та презентації (усної, письмової) додаткової інформації з теоретичних питань, розглянутих на лекціях.

Самостійна робота над навчальним матеріалом передбачає:

- опрацювання лекційного матеріалу при підготовці до семінарських занять;
- перевірку підготовки до семінарських занять за допомогою питань до семінарського заняття;
- опрацювати додаткову інформацію з теоретичних питань, розглянутих на лекціях, що дозволяє одержати додаткові знання у поєднанні з аудиторним навчанням;
- опрацювання додаткових теоретичних питань з навчальної дисципліни і підготовка ІНДЗ.

Консультація – форма навчального заняття (індивідуальна або групова) у спеціально узгоджений (за рішенням кафедри) поза навчальний час, при якій студент отримує від викладача відповіді на конкретні запитання щодо виконання індивідуальних завдань або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання. Словесні (розповідь, пояснення) і наочні (ілюстрація, демонстрація, презентація) використовуються під час лекцій, практичні – при проведенні семінарських занять.

Вивчення дисципліни передбачає виконання та демонстрацію індивідуальних письмових і усних завдань, консультації, підготовку повідомлень.

10. Методи контролю

Начальна дисципліна передбачає такі основні види контролю: поточний, рубіжний (тематичний, модульний), підсумковий.

Поточний контроль здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни з метою виявлення ступеню розуміння студентом засвоєного навчального матеріалу та вміння застосовувати його у практичній роботі. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та студентом у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів, коригування методів навчання. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовленості студента до розв'язання професійних завдань.

Об'єктами поточного контролю студентів є:

- теоретичні знання, які продемонстровані студентами на семінарських заняттях;
- здатність до розв'язання професійних завдань;
- активність при обговоренні питань на семінарському занятті;
- виконані завдання для самостійної роботи, під час контролю яких можуть підлягати оцінці ступінь самостійності та повнота виконання завдання;
- виконане ІНДЗ;

– регулярне відвідування студентами аудиторних занять.

Застосовуються наступні форми поточного контролю: усне опитування, письмовий експрес-контроль на лекціях, практичних заняттях, колоквиум, виступи ЗВО при обговоренні питань на семінарських заняттях; тестування, комп'ютерне тестування, термінологічний (методичний) диктант, індивідуальні науково-дослідні завдання. Загальна кількість балів за поточний контроль фіксується у «Журналі обліку роботи академічної групи» до початку екзаменаційної сесії і засвідчується підписом викладача.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять (лекцій, семінарських), а також за результатами виконання студентами завдань для самостійної роботи.

Результати поточного контролю та оцінка на виконане ІНДЗ враховуються викладачем під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Рубіжний контроль реалізується як тематичний або модульний контроль (за вибором викладача).

Тематичний контроль спрямований на визначення рівня засвоєння студентами певної теми чи декількох взаємопов'язаних (в межах змістових модулів) тем.

Модульний контроль проводиться (за рахунок застосування модульно-рейтингового оцінювання знань (МРОЗ)) наприкінці змістового модулю за рахунок аудиторних занять і має на меті перевірку опанування студентом певної сукупності знань та вмінь, що формує цей модуль. МРОЗ спрямоване на забезпечення ритмічності роботи студентів протягом семестру, активізацію уваги студентів до предмета, мінімізацію самовільних пропусків занять, упорядкування самостійної навчальної діяльності студентів. Важливою рисою МРОЗ є більша об'єктивність оцінювання засвоєння матеріалу студентами, зведення до мінімуму суб'єктивних чинників.

Модульний контроль реалізується за рахунок узагальнення результатів поточного контролю знань (враховується підсумкова кількість балів за темами змістовних модулів) і проведення спеціальних контрольних заходів. Відповідно до положень КМСОНП, студентам можуть бути запропоновані до виконання різні за типом та формою завдання до змістових модулів курсу. Для дисципліни «Методологія соціальних досліджень» завдання до модульного контролю передбачено у формі тестових завдань, які розкривають зміст модульної контрольної роботи (МКР).

Підсумковий контроль включає семестровий контроль у формі семестрового екзамену. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання з дисципліни «Методологія соціальних досліджень».

Семестровий екзамен як форма підсумкового контролю проводиться з метою встановлення рівня засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни «Методологія соціальних досліджень» за семестр.

Семестровий екзамен з курсу «Методологія соціальних досліджень» проводиться в комбінованій формі (усна та письмова). Екзамен проводиться за екзаменаційними білетами, в кожному з яких по 3 запитання. На семестровий екзамен виносяться вузлові питання, типові і комплексні задачі, завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Питання до семестрового екзамену:

1. Соціальне дослідження, його призначення.
2. Поняття «соціального явища» і «соціального факту».
3. Функції та особливості соціальних досліджень.
4. Методологія як фундаментальна основа визначення стратегії дослідження.
5. Методики соціологічних досліджень: їх різновиди.
6. Поняття «метод», «техніка», «процедури», «технології», «інструментарій» у соціологічному дослідженні.
7. Класифікації методів дослідження.
8. Структура, елементи та функції програми соціологічного дослідження.

9. Проблема та мета соціологічного дослідження як підстава для системного аналізу об'єкта дослідження.
10. Взаємозв'язок проблеми, об'єкта та предмета дослідження. Об'єкт та предмет дослідження.
11. Основні, часткові та додаткові завдання дослідження. Послідовність висунення завдань у залежності від цілі та виду дослідження.
12. Емпірична інтерпретація та семантичне уточнення понять.
13. Операціональне визначення понять.
14. Послідовність дій у процесі уточнення понять.
15. Поняття робочої гіпотези. Види гіпотез.
16. Когортні та монографічні дослідження.
17. Лонгтюдні та моніторингові дослідження.
18. Точкові, повторні та панельні дослідження. Польові та кабінетні (лабораторні) дослідження.
19. Теоретичні, теоретико-прикладні і прикладні дослідження: специфіка та відмінності.
20. Розвідувальне, пілотажне, описове та аналітичне дослідження: специфіка та відмінності.
21. Стисла характеристика методик реєстрації даних: суцільне, вибіркоче або монографічне.
22. Схема спостереження та реєстрації даних.
23. Поняття генеральної та вибіркової сукупностей.
24. Основні етапи побудови вибіркової сукупності.
25. Об'єкти репрезентації та одиниці спостереження.
26. Схеми відбору: одноступенева, багатоступенева.
27. Стисла характеристика різновидів випадкового відбору: імовірнісні (повторні, неповторні), серійна (районована), гніздова, систематична.
28. Стисла характеристика різновидів не випадкового відбору: квотна, метод основного масиву, стихійний відбір (відбір першого зустрічного, відбір подібного до себе, пресові опитування).
29. Репрезентативність вибірки. Програмні вимоги до формування вибірки, її основні показники.
30. Різновиди заочних видів опитувань (поштове та пресове): їх переваги та недоліки.
31. Ефективність проведення заочного анкетування у порівнянні з іншими анкетними методами.
32. Перелік інструментарію для підвищення ефективності поштового опитування (повідомлення, анкета, супровідний лист, нагадування, сигнальна картка).
33. Технології організації опитувань (поштове або пресове).
34. Переваги та недоліки телефонного опитування.
35. Основні етапи проведення телефонного опитування.
36. Властивості проектування опитувального листа телефонного опитування.
37. Процедура телефонного інтерв'ю.
38. Прийоми для стимулювання відповідей респондентів телефонного інтерв'ю.
39. Експертне опитування: істотні особливості.
40. Властивості проведення та застосування методу експертних оцінок.
41. Етапи організації експертного оцінювання.
42. Специфіка формування групи експертів, їх компетентність.
43. Етапи оцінної діяльності експертів, типові процедури.
44. Документи як джерело інформації. Загальна класифікація документів, їх функції та специфіка використання у соціологічних дослідженнях.
45. Аналіз документів як метод дослідження суспільних явищ для соціологів.
46. Кількісно-якісний аналіз документів (контент-аналіз): межі його застосування.
47. Головні елементи контент-аналізу: категорії, одиниці аналізу та одиниці рахунку.

48. Поняття класифікатора контент-аналізу, етапи його проектування.
49. Бланк (протокол) аналізу документів і реєстраційної картки.
50. Наративний аналіз і особливості його застосування в соціології (переваги й обмеження).
51. Біографічний метод: історія, основні напрямки, сфери застосування.
52. Нисхідна стратегія аналізу даних: проблеми та умови описання, інтерпретації, узагальнення та прогнозування даних.
53. Поняття групування та класифікації даних. Просте та перехресне групування.
54. Емпірична типологізація як пошук сталих якостей та структур соціальних об'єктів. Форми презентації результатів дослідження.
55. Висхідна стратегія аналізу даних: аналіз поведінки ознаки, аналіз та міри взаємозв'язку ознаки.
56. Ряди розподілу. Варіаційний ряд. Варіанта, частота, частість.
57. Графічна інтерпретація результатів, полігон та гістограма.
58. Застосування та розрахунок середніх арифметичних: проста та зважена.
59. Пошук взаємозв'язку між змінними (багатомірні розподіли, кореляційний аналіз).
60. Встановлення зв'язку між ознаками. Коефіцієнти зв'язку, залежності (впливу).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Кредитно-модульна система організації навчального процесу передбачає застосування модульного навчання за кредитами і охоплює зміст, форми та засоби навчального процесу, форми контролю якості знань та вмінь, навчальної аудиторної та самостійної роботи студента.

Змістовний модуль – це завершена, відносно самостійна, частина навчального курсу, що містить теоретичні та практичні завдання, систему навчально-методичного забезпечення.

Оцінка за модульний контроль виставляється як середнє арифметичне балів за всіма формами поточного контролю (враховується кількість балів за всіма темами змістовного модуля) і проведення спеціальних контрольних заходів за змістовним модулем.

Оцінка за тематичний контроль передбачає узагальнення результатів поточного контролю знань за всіма формами і виставляється як середнє арифметичне балів поточного контролю (враховується кількість балів за всіма темами змістовного модуля).

Рейтингова система оцінювання – це система визначення якості виконаної студентом аудиторної та самостійної роботи і рівня набутих ним знань та вмінь шляхом оцінювання (в балах) результатів цієї роботи шляхом поточного та підсумкового контролю.

Оцінка за рубіжний контроль (тематичний або модульний) до загального рейтингу успішності студента не додається.

Рейтинг складається з суми балів за:

- аудиторну роботу (відвідування лекційних занять, робота на семінарських заняттях – до 2 балів за кожне заняття);
- самостійну роботу (конспекти, опрацювання інформаційних джерел – до 2 балів за кожне заняття);
- індивідуальне навчально-дослідне завдання (написання рефератів – 4 бали, презентація – 4 бали);
- екзамен (до 50 балів, з яких 16 балів за перше запитання та по 17 балів за 2 та 3 запитання).

Рейтингове оцінювання навчальних досягнень студента з курсу «Методологія соціальних досліджень» здійснюється за інтервальною шкалою.

Оцінювання знань та вмінь студентів відбувається за наступним розподілом (денна/безвідривна форма навчання):

Поточне оцінювання та самостійна робота											Індивідуальне науково-дослідне завдання	екзамен	Сума	
Змістовий модуль														
№1			№2		№3				№4					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
3	3	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	8	50	100

T1, T2 – теми змістових модулів.

Відпрацювання пропущених лекцій, семінарських занять здійснюється під час консультацій (якщо пропуски без поважних причин – зараховуються без балів).

Здобувачі вищої освіти допускаються до складання екзамену, якщо вони виконують умови контракту, повністю виконали усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, а набрана ними кількість балів за поточний контроль становить не менше 35. Студенту, який не набрав „прохідного мінімуму” (35 балів), за дозволом викладача, надається можливість здачі пройденого матеріалу для отримання необхідної кількості балів з поточного контролю шляхом виконання спеціальних тестів/контрольної роботи підвищеної складності. У разі невиконання цих завдань, студент не допускається до складання екзамену.

Підсумкова екзаменаційна оцінка з дисципліни розраховується як сума балів, отриманих під час екзамену (від 0 до 50 балів) та балів, отриманих під час поточного та/або рубіжного контролю. За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, підготовці публікацій, а також були учасниками олімпіад, конкурсів тощо) можуть нараховуватися до 10 додаткових балів до підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовні критерії оцінювання знань та вмінь студента за результатами вивчення навчальної дисципліни:

88–100 балів – за глибокі знання навчального матеріалу; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;

80–87 балів – за ґрунтовні знання навчального матеріалу; аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач;

71–79 балів – за міцні знання навчального матеріалу, включаючи розрахунки; аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;

61–70 балів – за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час розв'язання практичних задач;

26–49 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;

00–25 балів – за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Традиційні носії інформації, глобальні комп'ютерні мережі, засоби комунікації, сучасні технічні засоби.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Борисова Ю.В. Методологія та методи соціологічних досліджень : навчальний посібник. – К. : ДЦССИ, 2003. – 216 с.

2. Городяненко В.Г. Социологический практикум : учебно-методическое пособие. – К. : Академия, 1999. – 158 с.

3. Горшков М.К., Шереги Ф.Э. Как провести социологическое исследование. Изд. 2-е дополн.– М.: Политиздат, 1990. – 288 с.

4. Джарол Б. Мангейм, Ричард К. Рич. Политология. Методы исследования: Пер. с англ./ Предисл. А.К. Соколова. – М.: Издательство "Весь Мир", 1997. – 544 с.

5. Зоська Я.В. Практикуми з соціально-правової роботи та соціології / О. Л. Скідін, Т. О. Огаренко, Л. П. Заставська. – Запоріжжя : КПУ, – Видання друге, доп. і перероб. 2014. – 302 с.

6. Основы прикладной социологии. Учебник для вузов. Под ре. Ф.Э. Шереги, М.К. Горшкова– М. : Academia, 1995. – Т1. – 200 с.

7. Основы прикладной социологии. Учебник для вузов. Под ре. Ф.Э. Шереги, М.К. Горшкова– М. : Academia, 1995. – Т2. – 192 с.

8. Паниотто В.И., Максименко В.С. Количественные методы в социологических исследованиях. – К., 1982. – 272 с.

9. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. – К.: «Наукова думка», 1996. – 232 с.

10. Рабочая книга социолога. – М.: Наука, 1977. – 510 с.

11. Семенова В.В. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. – М.: Добросвет, 1998. – 292 с.

12. Татарова Г.Г. Методология анализа данных в социологии (введение) / Учебник для вузов. – М.: NOTA VENE, 1999. – 224 с.

13. Халтобин В.О. Методология и методы социологического исследования: Лекции и практические задания. – Запорожье: ГУ "ЗИГМУ", 2005. – 260 с.

14. Ядов В. А. Социологическое исследование: Методология программа, методы. – М.: "Добросвет", 1998. – 595 с.

Додаткові:

1. Андреенков В.Г., Маслова О.М. Методы сбора информации М.: ИСИ АН СССР, 1985, – 62 с.

2. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. М.: Аспект пресс, 1995, – 286 с.
3. Батыгин Г.С. Обоснование научного вывода в прикладной социологии. –М.: Наука, 1986, 271 с.
4. Веселкова Н.В. Методические принципы полуструктуризованного интервью // Социология: методология, методы, математические модели. – 1995. – №№ 5-6. – С. 28-48.
5. Голофаст В.Б. Многообразие биографических повествований // Социологический журнал. – 1995. - № 1. – С. 73-88.
6. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: Учеб. пособие. – Самара: Издательский Дом «Бахрах-М», 2000. – 248 с.
7. Готлиб А. Введение в социологическое исследование: Качественный и количественный подход. – Самара, Самарский университет. – 2002. – 424 с.
8. Казаринова Н.В., Филатова О.Г., Хренов А.Е. Практикум по социологии. Учеб. пособие для вузов. / Под общ. ред. проф. Г.С. Батыгина. – М.: "NOTA BENE", 1999. – 272 с.
9. Личковська О.Р. Контент-аналіз текстів масової комунікації. Навчально-методичний посібник до курсу «Соціологія масової комунікації». – Одеса: Астропринт, 2002
10. Маслова О.М. Качественная и количественная социология: методология и методы (по материалам круглого стола) // Социология: методология, методы, математические модели. – 1995. - №№ 5-6. – С. 1-15.
11. Ноэль Э. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии. – М. : Ава-Эстра, 1993, – 272 с.
12. Плотинский Ю.М. Теоретические и эмпирические модели социальных процессов. – М.: Логос, 1998. – 280 с.
13. Подшивалкина В.И. Качественные методы исследования в социологии. Методическое пособие. Одесса – 2001. – 39 с.
14. Рукавишников В.О., Паниотто В.И., Чурилов Н.Н. Опросы населения. М.: Финансы и статистика, 1984, – 207 с.
15. Социология. Основы общей теории: Учебник для вузов / Отв. ред. академик РАН Г.В. Осипов, действительный член РАЕН Л.Н. Москвичев. – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА – ИНФРА – М), 2002. – 912 с.
16. Социология: Словарь-справочник. Т.4. Социологическое исследование: Методы, методика, математика и статистика. – М.: Наука, 1991. – 357 с.
17. Социология: Учебник / Отв. ред. П. Д. Павленок. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2002. – 1036 с.
18. Соціологія. Посібник для студентів навчальних закладів. / За ред. д.і.н., професора Городяненка В.Г. – К.: Видавничий центр "Академія", 1999. – 384 с.
19. Сучасні методики контент- аналізу: навчальний посібник / Батаєва К., Коритнікова Н., Костенко Н., Семотюк О., Юзва Л. – К. : Кондор, 2018. – 418 с.
20. Толстова Ю.Н. Измерение в социологии: Курс лекций. – М.: ИНФРА – М, 1998. – 224 с.
21. Улановский А. М. Качественная методология и конструктивистская ориентация в психологии / А. М. Улановский // Вопросы психологии. – 2006. – № 3. – С. 27–37.
22. Фенето Э. Интервью и опросник: формы, процедуры, результаты. – СПб. : Питер, 2004. – 160 с.
23. Хайнц А. Интеракция, идентичность, презентация. Введение в интерпретативную социологию / А. Хайнц ; [пер. с нем. под общ. ред. Н. А. Головина и В. В. Козловского]. – СПб. : Алетейя, 1999. – 272 с.
24. Штомпка П. Визуальная социология. Фотография как метод исследования. – М. Логос. – 2007. – 153 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <https://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної Ради України.

2. <https://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://mincult.kmu.gov.ua/control> – Офіційний сайт Міністерства культури України.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
5. <https://i-soc.com.ua/> – Інститут соціології НАН України.
6. <https://niss.gov.ua/> – Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України.
7. <https://sociopolis.ua/> – Центр соціологічних та політичних досліджень «Соціополіс».
8. <http://ucss.org.ua/> – Українські культурні дослідження.
9. <https://i-pro.kiev.ua/> – Інформаційна агенція культурних індустрій.